

УДК 657.2:330.322

JEL Classification: M41; Q14

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202001065>

Н.В. СЕРГЄЄВА

Удосконалення підходів до визнання та обліку капітальних інвестицій

Мета статті - уточнити порядок оцінки та обліку капітальних інвестицій з урахуванням галузевих особливостей.

Методика дослідження. Методи аналізу та синтезу було використано при розробці критеріїв віднесення витрат до капітальних або до витрат періоду. Абстрактно-логічний метод застосовано для узагальнення і формування висновків.

Результати дослідження. Проаналізовано вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти з бухгалтерського обліку капітальних інвестицій. Визначено загальні критерії визнання активу у фінансовій звітності. Уточнено критерії розмежування витрат періоду та капітальних витрат щодо таких об'єктів обліку, як основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові біологічні активи, інвестиційна нерухомість. Узагальнено підходи щодо відображення капітальних витрат на рахунках обліку.

Елементи наукової новизни. Удосконалено умови ідентифікації капітальних інвестицій як активу шляхом виокремлення наступних: продовження строку експлуатації активу; зміна або оновлення основних частин; значне поліпшення техніко-економічних характеристик об'єкта; збільшення балансової вартості об'єкта на понад 50%

Практична значущість. Встановлення чітких критеріїв дозволить правильно відображати балансову вартість активів у звітності, не занижуючи її, що важливо при залученні потенційних інвесторів. Табл.: 2. Рис.: 1. Бібліогр.: 21.

Ключові слова: капітальні інвестиції; активи; ідентифікація; первісна вартість; оцінка; критерії.

Сергєєва Наталя Валеріївна - завідувач науково-організаційного відділу, Національний науковий центр «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства» (Київська обл., Васильківський р-н, смт Глеваха, вул. Вокзальна, 11)

E-mail: natushka1988@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-4652-6871>

Постановка проблеми. У бухгалтерському обліку поняття інвестиційної діяльності застосовується щодо капітальних інвестицій у власні необоротні активи. У результаті класифікації вкладень капіталу в підприємницьку діяльність за їх спрямуванням виявлено, що частина вкладень капіталу здійснюється у вигляді витрат для забезпечення діяльності й отримання доходів, інша частина - для створення нових активів і підтримання капіталу в робочому стані.

Для залучення інвестицій підприємствам важливо здійснювати об'єктивну оцінку довгострокового майна й реалізованих інвестиційних проєктів. На практиці це слугує основою при визначенні ринкової вартості підприємства, тому питання адекватного обліку та відображення в балансі інвестицій надто важливе.

Недосконалість вітчизняної законодавчої бази в бухгалтерському обліку унеможливорює чітке розмежування витрат по періодах (таких як витрати на підтримання в стані, придатному до використання, ремонт, дослідження) та витрат капітального періоду. Здебільшого такий розподіл являє собою вибір професійного судження бухгалтера, що впливає з його компетентності та досвіду роботи. Це може призводити до заниження первісної вартості активу, неправильної оцінки та відповідно недостовірного відображення балансової вартості у звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відображення в обліку та на рахунках витрат на капітальні інвестиції, а також проблеми відображення їх вартості в балансі розглядалися такими вітчизняними науковцями, як: С.М. Деньга [1], З.В. Задорожний [2], Я.О. Ізмайлов [3], Я.Д. Крупка [4], П.М. Майданевич [5], І.В. Нестеренко [8], С.Й. Сажинець [17],

© Н.В. Сергєєва, 2020

Н.В. Чирик [19]. Серед іноземних науковців дослідження капітальних інвестицій проводили Х. Андерсон, Дж. Блейк, Р. Ентоні, Д. Кондуел, М.І. Кутер, У. Шарп [20], Л.З. Шнейдман [21] та ін.

Мета статті - уточнити порядок оцінки та обліку капітальних інвестицій з урахуванням галузевих особливостей.

Виклад основних результатів дослідження. Капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» визначаються як витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у т. ч. необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством [9]. Термін «витрати» визначено у НП(С)БО 1 [7] як зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу. Згідно з П(С)БО 16 «Витрати», склад витрат, що формують собівартість, такий: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати [14].

Капітальні вкладення спершу справді здійснюються у формі витрат, проте вони відрізняються від них тим, що виконуються з метою створення чи поліпшення активів, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому. Тобто в результаті капітальних вкладень інвестор отримає актив, а витрати не призводять до отримання економічних вигід у майбутньому і списуються на зменшення фінансового результату підприємства.

Об'єктами капітальних вкладень згідно з планом рахунків бухгалтерського обліку слугують капітальне будівництво, основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові біологічні активи. Спеціалізованого стандарту щодо визнання та обліку капітальних інвестицій на даний момент не існує, тому методологічні засади формування в бухгалтерському обліку та у фінансовій звітності інформації про капітальні інвестиції визначаються різними Положеннями (стандартами) бухгалтерського

обліку залежно від їх об'єктів - це ПСБО 7 «Основні засоби», 8 «Нематеріальні активи», 30 «Біологічні активи», 32 «Інвестиційна нерухомість», 9 «Запаси», 15 «Доходи», 16 «Витрати» (табл. 1).

Водночас із необхідністю здійснювати коректний аналіз інвестиційного процесу, підприємства (менеджери) стикаються з численними проблемними питаннями обліку реальних інвестицій, що реалізується через процес самостійного організування облікового процесу інвестиційної діяльності. Основу процесу обліку реальних інвестицій повинна становити єдина методологічна основа, яка забезпечується вимогами чинної законодавчо-нормативної бази. Така база складається як із документів регулювання інвестиційної діяльності з огляду на галузеві особливості діяльності підприємств взагалі, так і документів, що формують національну систему обліку. Облік інвестиційної діяльності на рівні підприємства полягає в адекватному висвітленні фінансового забезпечення на основі методичних та законодавчих норм, зокрема відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» та Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Відсутність спеціалізованого стандарту обліку капітальних інвестицій, наявна плутанина у визначенні їх сутності унеможливає встановлення чітких критеріїв їх визнання. Адже характеризуючи капітальні інвестиції як інвестиції (або вкладення), до них слід застосовувати загальні критерії визнання активів [7]. Натомість, визнаючи їх витратами, маємо констатувати, що це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [14]. Проте у такій інтерпретації капітальні інвестиції суперечать своїй природі, оскільки їх здійснення на відміну від витрат не призводить до зменшення економічних вигід та власного капіталу. Адже як і будь-які інші інвестиції, вони є елементами не простого, а розширеного відтворення, здійснюються заради отримання прибутку, а отже призводять до приросту капіталу підприємства.

1. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про капітальні інвестиції

Нормативний акт	Сфера застосування	Не поширюється
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи	<ul style="list-style-type: none"> - на операції з біологічними активами, які пов'язані із сільськогосподарською діяльністю та оцінені за справедливою вартістю; - невідтворювані природні ресурси; - основні засоби, що утримуються для продажу; - інвестиційну нерухомість
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності	<ul style="list-style-type: none"> - на витрати, пов'язані з первісним визнанням і зміною справедливої вартості біологічних активів, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю та з первісним визнанням сільськогосподарської продукції
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності	<p>На доходи, пов'язані з:</p> <ul style="list-style-type: none"> - договорами оренди; - дивідендами, які належать за результатами фінансових інвестицій та обліковуються за методом участі в капіталі; - страховою діяльністю; - первісним визнанням і зміною справедливої вартості біологічних активів, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю та з первісним визнанням сільськогосподарської продукції; - змінами вартості інших поточних активів; - природним приростом поголів'я худоби, виходом продукції сільськогосподарства та лісового господарства; - видобуванням корисних копалин
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси підприємства та її розкриття у фінансовій звітності	<ul style="list-style-type: none"> - на незавершені роботи за будівельними контрактами; - фінансові активи; - поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за справедливою вартістю
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи	<ul style="list-style-type: none"> - гудвіл
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи	<ul style="list-style-type: none"> - на сільськогосподарську продукцію, що зберігається після її первісного визнання; - продукти переробки сільськогосподарської продукції; - біологічні активи, не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю; - плодоносні рослини, пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, особливості обліку яких визначаються іншими положеннями
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість та її розкриття у фінансовій звітності	<ul style="list-style-type: none"> - до питань, урегульованих Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»

Джерело: Узагальнено автором на основі [9 - 16].

Важливу роль у системі обліку капітальних інвестицій відіграють методи їхньої оцінки. Від правильної оцінки таких інвестицій залежить об'єктивність відображення витрат, доходів і прибутків (збитків) підприємства. Так, Я.Д. Крупка зазначає, що методи оцінки капітальних інвестицій можна умовно поділити на дві групи: консервативні та динамічні. Консервативні методи базуються на даних бухгалтерського обліку, тому в момент оцінки досить точні, проте вони не спрямовані на фактор часу, кон'юнктуру ринку, рівень інфляції та інші чинники. До консервативних методів оцінки капітальних інвестицій належить оцінка за історичною собівартістю, нормативними витратами, первісною і залишковою вартістю. До динамічних методів зараховують оцінку за поточною, чистою, справедливою і дисконтованою вартістю та за експертною оцінкою. Такі методи оцінки побудовані на ринкових принципах і спрямовані на майбутні доходи. Динамічні методи оцінки капітальних інвестицій більшою мірою пристосовані до перманентних змін ринкового середовища та еластичніші, ніж консервативні методи [4, с. 33-35].

Згідно зі стандартами бухгалтерського обліку, капітальні інвестиції при початковому обліку відображаються в балансі за первісною вартістю. Підходи до визначення первісної вартості об'єктів капітальних інвестицій залежно від способу надходження на підприємство різні. Здебільшого доводиться визначати справедливую вартість при переведенні капітальних інвестицій до складу активів, і навіть при застосуванні історичного підходу (оцінка за витратами) провадиться індексація витрат, тобто приведення даних до справедливої вартості. Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», справедлива вартість - сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату [9].

Як зауважує Я.О. Ізмайлов, «в умовах глобалізаційних змін та трансформаційних перетворень економік підходи до визначення елементів та принципи бухгалтерського обліку є застарілими» [3, с. 35]. Такі принципи як автономність, єдиний грошовий вимірник та безперервність він пропонує викреслити. Натомість принцип історичної собівартості замінити на справедливую вартість. Спираючись на Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996, оцінка

активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання, тобто за історичною (фактичною) собівартістю вже не є пріоритетною, оскільки цей принцип ліквідовано.

На переконання С. Деньги, «віднесення інвестицій в активи інших суб'єктів господарювання до фінансових є спірним. По суті, такі інвестиції є капітальними, якщо придбаваються не фінансові інструменти, а бізнес, що підтверджується також розумінням придбання бізнесу як придбання нерухомості з юридичної точки зору. Інвестиції в даному випадку спрямовуються не у статутний капітал об'єкта вкладень капіталу (джерело фінансування), а в його активи, так як залишок статутного капіталу в обліку означає лише грошове вираження майнових прав на активи цього підприємства в момент їх придбання. Окрім майнових прав у цьому випадку відбувається придбання корпоративних прав, що є ширшим поняттям, адже передбачає також права впливу на діяльність об'єкта інвестицій» [1, с. 14].

FASB пропонує чотири критерії визнання елемента фінансової звітності [6, с. 269]: визначення (definition) об'єкт відповідає визначенню елемента фінансової звітності; можливість вимірювання (measurability) - має характерні ознаки, що піддаються оцінці (вимірюванню); релевантність (relevance) - інформація про об'єкт може вплинути на рішення користувачів; надійність (reliability) - інформація репрезентативно достовірна, нейтральна та її можна перевірити (Financial Accounting Standards Board (1985) Elements of Financial Statements. SFAC 6).

У стандартах бухгалтерського обліку зазначено, що витрати, які здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані, включаються до складу витрат, а витрати, які призводять до поліпшення його функціональних властивостей капіталізуються (табл. 2).

На практиці розрізняють такі види робіт, спрямованих на підтримку і відновлення працездатності об'єктів основних засобів, а також на поліпшення їхніх технічних характеристик: технічне обслуговування, поточний ремонт, капітальний ремонт і поліпшення (добудова, дообладнання, реконструкція, модернізація, модифікація тощо). Як визначити, до якого виду належать роботи, що виконуються підприємством? Із цією метою доцільно: ознайомитися з технічною документацією на об'єкт ОЗ; вивчити детально

всі правила, інструкції, нормативні документи; залучити до визначення виду робіт фа-

хівців, які мають відповідну кваліфікацію (бажано сформувати з них комісію).

2. Критерії визнання активу відповідно до об'єктів капітальних вкладень

Об'єкт	Нормативний акт	Критерії
Основний засіб Інші необоротні матеріальні активи	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»	- якщо існує імовірність того, що підприємство/установа отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання; - вартість його може бути достовірно визначена
Виробничі запаси	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Виробничі запаси»	- підприємству перейшли ризики й вигоди, пов'язані з правом власності або з правом повного господарського відання (оперативного управління) на придбані (отримані) запаси; - підприємство здійснює управління та контроль за запасами; - існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням; - вартість запасів може бути достовірно визначена
Нематеріальні активи	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»	- намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, в якому він придатний для реалізації або використання; - можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання нематеріального активу; - інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних із розробкою нематеріального активу
Довгострокові біологічні активи	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»	- підприємству перейшли ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на біологічний актив; - підприємство здійснює управління біологічним активом та контроль за його використанням; - є впевненість, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з його використанням у сільськогосподарській діяльності; - вартість біологічного активу може бути достовірно визначена
Об'єкти інвестиційної нерухомості	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»	- якщо існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому від її використання економічні вигоди у вигляді орендних платежів та/або збільшення власного капіталу; - її первісна вартість може бути достовірно визначена

Джерело: Сформовано автором на основі [9, 10, 11, 15, 16].

Під час здійснення інвестицій на створення інноваційного продукту відбувається їх розподіл на дослідження і розробки. При цьому, відповідно до національних та міжнародних стандартів, витрати на дослідження не підлягають визнанню активом та включаються до витрат у момент їх виникнення. На основі висновків науковців та нормативних актів інших країн Н.М. Столярчук виділено основні критерії капіталізації витрат на НДР та ДКР: провадяться установою вперше, наявність конструкторського зразка, можливість відокремлення від загальних витрат на НДР, можливість отримання доходу від використання [18, с. 75].

Згідно з чинним законодавством, біологічний актив визнається запасом, якщо він не використовується в сільськогосподарській діяльності й утримується для продажу або напрям його використання не визначено. Біологічний актив визнається основним засобом, якщо він використовується в іншій

діяльності, ніж сільськогосподарська, та очікуваний строк його використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Первісною вартістю біологічного активу, переведеного до складу довгострокових біологічних активів із складу поточних біологічних активів, є його справедлива вартість, зменшена на очікувані витрати на місці продажу, визначена на дату такого переведення. Витрати на придбання довгострокових біологічних активів та вартість поточних біологічних активів, переведених до складу довгострокових біологічних активів, відображаються в обліку капітальних інвестицій.

Важливо враховувати критерії розмежування операційної та інвестиційної нерухомості. При цьому до операційної нерухомості відносяться власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою використання для

Слід визнати, що існуюча система обліку капітальних інвестицій не придатна для формування такої інформації. Облік витрат на поліпшення основних засобів можливий у складі інших капітальних інвестицій, які також можуть включати витрати на проектно-пошукові роботи, утримання відділів капітального будівництва тощо. Тому П. М. Майданевич [5, с. 427] вважає за доцільне запропонувати виділити у складі рахунку 15 окремим субрахунком 156 «Інші капітальні інвестиції». Саме на цьому субрахунку необхідно буде відображати витрати на поліпшення основних засобів, виділивши за необхідністю рахунок третього порядку, наприклад, 1561 «Витрати на поліпшення основних засобів».

Інформація про витрати на виконання ремонтних робіт має бути відображена залежно від отриманих висновків технічних служб підприємства про наявність або відсутність поліпшень, які призводять до змін, первісно очікуваних від використання об'єкта економічних вигод. За відсутності подібних поліпшень вони відносяться на відповідний рахунок обліку витрат. У разі збільшення майбутніх економічних вигід такі витрати відображатимуться у складі інших капітальних інвестицій на рахунку 1561 «Витрати на поліпшення основних засобів». Після закінчення ремонтних робіт та введення об'єкта основних засобів в експлуатацію сума витрат, накопичених на рахунку 1561 по окремих інвентарних об'єктах, списується на збільшення первісної вартості відповідного об'єкта.

Разом із тим З.В. Задорожний пропонує додатково запровадити субрахунки 156 «Інші капітальні інвестиції», 157 «Капітальні витрати на поліпшення земель» до синтетичного рахунку 15 «Капітальні інвестиції» [2, с. 211]. При цьому С.Й. Сажинець пропонує додатково запровадити такі субрахунки: 156 «Обладнання, конструкції та матеріали для будівництва і монтажу», 157 «Незавершені роботи по створенню необоротних активів», 158 «Капітальні витрати на поліпшення необоротних активів», 159 «Інші капітальні інвестиції» [17, с. 291].

Напрямами удосконалення бухгалтерського обліку капітальних інвестицій та операцій з ними, з погляду І. В. Нестеренко, є: конкретизація бухгалтерських рахунків для проведення операцій з обліку капітальних інвестицій (виокремлення рахунків третього, четвертого та інших порядків для відо-

браження відтворювальної, технологічної структури, елементів витрат та ведення пооб'єктного обліку), виокремлення позабалансового рахунку для нагромадження інформації про джерела їх фінансування, організація управлінського обліку реалізації інвестиційного проекту [8, с. 68].

На думку Н.В. Чирик, субрахунок «151 «Капітальне будівництво» потребує деякого реформування, а саме - відкрити рахунки третього порядку щодо видів поліпшень: 1511 «Капітальні інвестиції в модернізацію», 1512 «Капітальні інвестиції в реконструкцію», 1513 «Капітальні інвестиції в добудову», 1514 «Капітальні інвестиції в реорганізацію», 1515 «Капітальні інвестиції в репрофілювання та інші види поліпшень», 1516 «Капітальні інвестиції в ремонт, які капіталізуються», 1517 «Капітальні інвестиції в ремонт, які не капіталізуються» [19, с. 538]. Ми згодні, що чинний план рахунків потребує уточнення, однак чинна нормативно-правова база та підходи до відображення капітальних інвестицій не забезпечують цілісної картини результату інвестиційної діяльності. А створення значної кількості субрахунків може ускладнити облік.

Висновки. Згідно із стандартами бухгалтерського обліку капітальні інвестиції трактуються як витрати, однак такий підхід можна вважати неправильним, оскільки капітальні вкладення є інвестиціями, що в подальшому ведуть до збільшення балансової вартості активів. Наявна плутанина у визначенні сутності капітальних інвестицій унеможлиблює встановлення чітких критеріїв їх визнання.

У проведеному дослідженні визначено методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про капітальні інвестиції, встановлено об'єкти, на які не поширюється дія зазначених нормативно-правових актів. Узагальнено критерії визнання активу відповідно до об'єктів капітальних вкладень, що дозволяє більш достовірно визначати первісну вартість активів при введенні їх в експлуатацію.

Проаналізувавши особливості об'єктів капітальних інвестицій, визначено загальні умови ідентифікації капітальних вкладень, а також здійснено їх уточнення: продовження строку експлуатації активу; зміна або оновлення основних частин; значне поліпшення техніко-економічних характеристик об'єкта; збільшення балансової вартості об'єкта на

понад 50%. Таке удосконалення полегшить роботу бухгалтера при здійсненні вибору: віднести витрати до витрат періоду чи до капітальних витрат.

Проблемою залишається недостатня розробленість методів оцінки капітальних інвестицій, які в основному поділяються на оцінку за витратами підприємства (бухгалтерську оцінку) та оцінку за справедливою вар-

тістю (ринкову оцінку). Важливо при цьому враховувати специфічні організаційно-технологічні та галузеві особливості, відтак необхідно створити дієве інформаційно-аналітичне забезпечення обліку капітальних інвестицій з відповідними змінами у методології бухгалтерського обліку.

Список бібліографічних посилань

1. Денга С. М. Облік інвестицій. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 12. С. 3-16.
2. Задорожний З. В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 336 с.
3. Ізмайлов Я.О. Облік інвестицій в інновації за національними та міжнародними стандартами. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2011. Вип. 28. Ч. I. С. 33-37.
4. Крупка Я. Д. Облік інвестицій : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2001. 302 с.
5. Майданевич П. М. Облікове забезпечення інвестиційної діяльності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 647. С. 424-429.
6. Мэтьюс М. Р., Перера М.Х.Б. Теория бухгалтерского учёта : учебник / пер. с англ. ; под. ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. Москва : Аудит, ЮНИТИ, 1999. 663 с.
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 20.12.2019).
8. Нестеренко І. В. Актуальні проблеми обліку та аудиту інвестиційної діяльності підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. Вип. 2. С. 61-68.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Мінфіну України від 27.04.2000 р. № 92. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 20.12.2019).
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : наказ Мінфіну України від 18.10.1999 р. № 242. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99> (дата звернення: 20.12.2019).
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Засоби» : наказ Мінфіну України від 20.10.1999 р. № 246. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 20.12.2019).
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» : наказ Мінфіну України від 28.07.2000 р. № 181. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00> (дата звернення: 20.12.2019).
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Мінфіну України від 29.11.1999 р. № 290. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 20.12.2019).
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Мінфіну України від 31.12.1999 р. № 318. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 20.12.2019).
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : наказ Мінфіну України від 18.11.2005 р. № 790. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05> (дата звернення: 20.12.2019).
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» : наказ Мінфіну України від 02.07.2007 р. № 779. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07> (дата звернення: 20.12.2019).

References

1. Denha, S.M. (2014). Oblik investytsii [Investment accounting]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, 12, pp. 12-16 [In Ukrainian].
2. Zadorozhnyi, Z.V. (2006). *Vnutrishnohospodarskyi oblik u budivnytstvi: monohrafiya [Internal accounting in construction: monograph]*. Ternopil: Ekonomichna dumka [In Ukrainian].
3. Izmailov, Ya.O. (2011). Oblik investytsiy v innovatsiyi za natsionalnymy ta mizhnarodnymy standartamy [Accounting for investment in innovation by national and international standards]. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU*, 28, Part 1, pp. 33-37 [In Ukrainian].
4. Krupka, Ya.D. (2001). *Oblik investytsiy: monohrafiya [Accounting for investments: monograph]*. Ternopil: Ekonomichna dumka [In Ukrainian].
5. Maidanevych, P.M. (2009). Oblikove zabezpechennya investytsiynoyi diyalnosti [Accounting support of investment activity]. *Visn. Nats. un-tu "Lviv. Politehnika"*, 647, pp. 424-429 [In Ukrainian].
6. Metyus, M.R. & Perera, M.Kh.B. (1999). *Teoriya bukhgalterskogo ucheta: uchebnik [Theory of accounting: textbook]*. (Trans.). Ya.V. Sokolov & I.A. Smirnova (Eds.). Moscow: Audit, YUNITI [In Russian].
7. Natsionalne polozhennya (standart) bukhgalterskoho obliku 1 "Zahalni vymohy do finansovoyi zvitnosti": Nakaz Ministerstva finansiv Ukrayiny 07.02.2013 r. № 73 [National accounting standard 1: "General requirements for financial reporting": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No.73 dated 02.02.2013]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> [In Ukrainian].
8. Nesterenko, I.V. (2011). Aktualni problemy obliku ta audytu investytsiynoyi diyalnosti pidpryyemstva [Actual problems of accounting and audit of investment activity of the enterprise]. *Ekonomichna stratehiya i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, 2, pp. 61-68 [In Ukrainian].
9. Polozhennya (standart) bukhgalterskoho obliku 7 "Os-novni zasoby": nakaz Minfinu Ukrayiny vid 27.04.2000 r. № 92 [Accounting standard 7 "Fixed assets": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No.92 dated 27.04.2000]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> [In Ukrainian].
10. Polozhennya (standart) bukhgalterskoho obliku 8 "Ne-materialni aktyvy": nakaz Minfinu Ukrayiny vid 18.10.1999 r. № 242 [Accounting standard 8 "Intangible assets": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No.242 dated 18.10.1999]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99> [In Ukrainian].
11. Polozhennya (standart) bukhgalterskoho obliku 9 "Zapasy": nakaz Minfinu Ukrayiny vid 20.10.1999 r. № 246 [Accounting standard 9 "Stocks": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 246 dated 20.10.1999]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> [In Ukrainian].
12. Polozhennya (standart) bukhgalterskoho obliku 14 "Orenda": nakaz Minfinu Ukrayiny vid 28.07.2000 r. № 181 [Accounting standard 14 "Lease": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No.181 dated 28.07.2000]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00> [In Ukrainian].
13. Polozhennya (standart) bukhgalterskoho obliku 15 "Dokhid": nakaz Minfinu Ukrayiny vid 29.11.1999 r. № 290 [Accounting standard 15 "Revenue": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No.290 dated 29.11.1999]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> [In Ukrainian].

17. Сажинець С. Й. Організаційні аспекти розвитку системи обліку капітальних інвестицій на підприємствах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 628. С. 288-293. URL : http://vlp.com.ua/files/45_2.pdf.

18. Столярчук Н. М. Облік капітальних витрат в об'єкти інтелектуальної власності. *Облік і фінанси*. 2018. № 4 (82). С. 70-76.

19. Чирик Н. В. Організаційно-методичні аспекти обліку капітальних інвестицій на промислових підприємствах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 647. С. 535-539.

20. Шарп У. Инвестиции / пер. с англ. Москва : ИНФРА-М, 1997. 864 с.

21. Шнейдман Л.З. Как пользоваться МСФО. Москва : Изд-во «Бухгалтерский учёт», 2003. 96 с.

14. Polozhennya (standart) bukhhalterskoho obliku 16 "Vytraty": Nakaz Minfinu Ukrayiny vid 31.12.1999 r. № 318 [Accounting standard 16 "Expenses": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No.318 dated 31.12.1999]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> [In Ukrainian].

15. Polozhennya (standart) bukhhalterskoho obliku 30 "Bi-olohichni aktyvy": nakaz Minfinu Ukrayiny vid 18.11.2005 r. № 790 [Accounting standard 30 "Biological assets": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No.790 dated 18.11.2005]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05> [In Ukrainian].

16. Polozhennya (standart) bukhhalterskoho obliku 32 "Investytsiyna nerukhomist": nakaz Minfinu Ukrayiny vid 02.07.2007 r. № 779 [Accounting standard 32 "Investment real estate": Order of the Ministry of Finance of Ukraine No.779 dated 02.07.2007]. *Zakon.Rada*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07> [In Ukrainian].

17. Sazhynets, S.Y. (2008). Orhanizatsiyni aspekty rozvytku systemy obliku kapitalnykh investytsiy na pidpryemstvakh [Organizational aspects of the development of the system of accounting of capital investments in enterprises]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, 628. pp. 288-293. Retrieved from: http://vlp.com.ua/files/45_2.pdf [In Ukrainian].

18. Stoliarchuk, N.M. (2018). Oblik kapitalnykh vytrat v obiekty intelektualnoi vlasnosti [Accounting for capital expenditures in intellectual property]. *Oblik i finansy*, 4 (82), pp. 70-76 [In Ukrainian].

19. Chyryk, N.V. (2009). Orhanizatsiyno-metodychni aspekty obliku kapitalnykh investytsiy na promyslovykh pidpryemstvakh [Organizational and methodological aspects of accounting of capital investments at industrial enterprises]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska Politekhnika"*, 647, pp. 535-539 [In Ukrainian].

20. Sharp U. (1997). *Investitsii [Investment]*. M.: INFRA [In Russian].

21. Shneydman L.Z. (2003). Kak pol'zovat'sya MSFO [How to use IFRS]. Izdatel'stvo: Bukhgalterskiy Uchet [In Russian].

Serhieieva N.V. Improvement of approaches to recognition and accounting of capital investments

The purpose of the article is to clarify the procedure for valuation and accounting of capital investments, taking into account industry specificities.

Research methods. Methods of analysis and synthesis were used in the development of criteria for attributing costs to capital or period costs. The abstract and logical method was used to summarize and form conclusions.

Research results. The analysis of normative legal acts for the presence of criteria of boundaries between period costs and capital expenditures was made. General criteria for recognizing an asset in the financial statements were determined. Based on international standards and research, criteria for distinguishing between period costs and capital investment were clarified. Approaches to reflecting capital expenditures in accounts were generalised.

Elements of scientific novelty. Conditions for identifying capital investments as an asset were improved by distinguishing the following: extension of an asset's life; changing or updating the main parts; significant improvement of technical and economic characteristics of an object; increasing carrying amount of an object by more than 50%.

Practical significance. The existing confusion in determining the nature of capital investments makes it impossible to establish clear criteria for their recognition. Having analysed the peculiarities of the objects of capital investments, the general conditions for identification of capital investments were determined, and their clarifications were made. Setting clear criteria will allow you to accurately reflect asset's carrying amount in accounts, without underestimating it, which is important when attracting potential investors. Tabl.: 2. Figs.: 1. Refs.: 21.

Keywords: capital investments; assets; identification; initial cost; valuation; criteria.

Serhieieva Natalia Valeriivna - head of the scientific and organisation department, National Scientific Centre "Institute for Agricultural Engineering and Electrification" (11, Vokzalna st., Hlevaha urban village, Vasylykiv dist., Kyiv reg.)
E-mail: natushka1988@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-4652-6871>

Сергеева Н.В. Усовершенствование подходов к признанию и учёту капитальных инвестиций

Цель статьи - уточнить порядок оценки и учёта капитальных инвестиций с учетом отраслевых особенностей.

Методика исследования. Методы анализа и синтеза были использованы при разработке критериев отнесения затрат к капитальным или к расходам периода. Абстрактно-логический метод применен для обобщения и формирования выводов.

Результаты исследования. Проанализированы отечественные и международные нормативно-правовые акты по бухгалтерскому учёту капитальных инвестиций. Определены общие критерии признания актива в финансовой отчетности. Уточнены критерии размежевания затрат периода и капитальных затрат относительно таких объектов учёта, как основные средства, нематериальные активы, долгосрочные биологические активы, инвестиционная недвижимость. Обобщены подходы по отражению капитальных затрат на счетах учета.

Элементы научной новизны. Усовершенствованы условия идентификации капитальных инвестиций как актива путём выделения следующих: продление срока эксплуатации актива; изменение или обновление основных частей; значительное улучшение технико-экономических характеристик объекта; увеличение балансовой стоимости на более чем 50%

Практическая значимость. Установление четких критериев позволит правильно отражать балансовую стоимость активов в отчетности, не занижая ее, что важно при привлечении потенциальных инвесторов. Табл.: 2. Илл.: 1. Библиогр.: 21.

Ключевые слова: капитальные инвестиции; активы; идентификация; первоначальная стоимость; оценка; критерии.

Сергеева Наталья Валерьевна - заведующая научно-организационным отделом, Национальный научный центр «Институт механизации и электрификации сельского хозяйства» (Киевская обл., Васильковский р-н, пгт Глеваха, ул. Вокзальная, 11)

E-mail: natushka1988@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-4652-6871>

Стаття надійшла до редакції 05.01.2020 р.

Фахове рецензування: 12.01.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сергеева Н. В. Удосконалення підходів до визнання та обліку капітальних інвестицій. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С. 65 – 74. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202001065>

Serhieieva, N. V. (2020). Udoskonalennia pidkhodiv do vyznannia ta obliku kapitalnykh investytsii [Improvement of approaches to recognition and accounting of capital investments]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 65 – 74 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202001065>

* * *

Новини АПК

Внаслідок дефіциту молочної сировини в Україні імпорт усіх видів молочних продуктів у 2019 році збільшився в 1,7 раза - Ольга Козак

Дефіцит молочної сировини в Україні, як і прогнозувалося науковцями Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», призвів до зростання імпорту всіх видів молочних продуктів у 2019 р. Глобальний продовольчий ринок адекватно й оперативно відреагував на виникнення дефіциту молока в Україні і заповнив його вже готовими молочними продуктами з високою доданою вартістю, зауважила провідний науковий співробітник відділу економіки аграрного виробництва та міжнародної інтеграції ННЦ «Інститут аграрної економіки» к.е.н. **Ольга Козак**.

За даними Митної служби України, за 12 місяців минулого року було завезено:

- молока і вершків згущених - 3598 т, або в 2,7 раза більше порівняно з відповідним періодом 2018 р.;
- молока згущеного - 2564 т (в 1,1 раза більше);
- кисломолочної продукції - 6467 т (в 1,3 раза більше);
- молочної сироватки - 3185 т (в 1,5 раза більше);
- масла тваринного - 34506 т (в 3,1 раза більше);
- сирів - 23724 т (в 1,7 раза більше);
- морозива - 392 т (в 1,3 раза більше);
- казеїну - 106 т (в 1,5 раза більше, ніж за січень-грудень 2018 р.).

Вартість імпорту молочних продуктів збільшилася з 66,3 млн дол. США у 2017 р. до 152,2 млн дол. США у 2019 р., тобто у 2,3 раза, поінформувала експерт.

Поки що Україна залишається нетто-експортером по більшості видів молочних продуктів, тому негативні тенденції на ринку цього виду продукції невпинно посилюються, висловила за непокоєння Ольга Козак.

На її думку, дефіцит молочної сировини вже призвів до зменшення виробництва молочних продуктів. Тоді як рівень їх споживання, враховуючи нові дані щодо чисельності населення України - 37,3 млн осіб, імовіріше вищий, ніж офіційно розрахований. Незадоволений попит на сири проявився негативним сальдо зовнішньої торгівлі ними протягом останніх трьох років. Наступне на черзі - вершкове масло.

Відсутність ефективних механізмів стимулювання розвитку молочної галузі в Україні призведе до подальшого збільшення обсягів імпорту молочних продуктів, послаблення позиції вітчизняних виробників молочної продукції, а згодом і до імпортозалежності внутрішнього ринку цих продуктів, спрогнозувала Ольга Козак.

Прес-служба ННЦ «Інститут аграрної економіки»